

Hoe rood is paarsgroen?

PIERRE VERJANS · Politicoloog aan de Universit  de Liège

De regeerakkoorden van het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap lezen niet als een linkse synthese. Wel zijn PS, Ecolo en MR er in geslaagd om elkaar op programmatisch vlak tegemoet te komen. De Waalse socialisten en liberalen, die in de Kamer samen een meerderheid vormen aan Franstalige kant, hebben zich intussen verzoend met onderhandelingen met de vermaledijde N-VA.

Op vrijdag 13 september 2019 legde Elio Di Rupo in het Waals parlement een verklaring af over het regeerakkoord dat PS, MR en Ecolo hadden bereikt. Op maandag 16 september werd in het parlement van de Federatie Wallonië-Brussel (officieel de Franse Gemeenschap) eveneens een beleidsverklaring afgelegd, waardoor dezelfde meerderheid een feit werd op beide bestuursniveaus. Reeds twee maanden eerder, en wel op 18 juli 2019, bijna twee maanden na de verkiezingen van 26 mei 2019, legden de leden van de Brusselse regering de eed af, nadat een coalitieakkoord werd gesloten tussen PS, Ecolo en Défi aan Franstalige kant, en Open VLD, one.brussels-sp.a en Groen aan Nederlandstalige kant. In dit artikel analyseren we de keuzes die in Brussel en Wallonië zijn gemaakt en de politieke koerswending die daarbij heeft plaatsgevonden. We staan ook stil bij de verdeling van de ministerportefeuilles en de onderhandelingen voor een federale regering.

DE AANLOOP

In Wallonië heeft de kiezer de kaarten op de volgende manier verdeeld: 23 zetels voor PS (een verlies van 7 zetels), 20 zetels voor MR (een verlies van 5 zetels), 12 zetels voor Ecolo (een winst van 8 zetels), 10 zetels voor cdH (een verlies van 3 ze-

tels) en 10 zetels voor PTB (een winst van 8 zetels). Met deze uitslag konden alleen PS en MR een coalitieregering vormen die uit niet meer dan twee partijen bestaat (43 zetels op 75), maar daar wilden de socialistische militanten niet van weten. Nadat zij vijf jaar lang ongenadig hadden geageerd tegen de ‘Zweedse kamikazeregering’ zagen zij het niet zitten om een alliantie te vormen met de partij die aan het roer van die federale regering had gestaan.

Het roer moest nu om, en wel naar links. Meteen worden al een paar deuren dichtgegooid. Terwijl Ecolo snel aan tafel wil gaan zitten, stellen de andere ‘niet-rechtse’ partijen zich zeer terughoudend op. Het bureau van cdH laat op 5 juni weten dat het voor de oppositie kiest. De partij heeft een te zware nederlaag geïncasseerd. En zij herhaalt dat standpunt nog eens nadat de nota ‘coquelicot’ bekend raakt, over een eventuele klapprooscoalitie, omdat ‘het weinig zin heeft ons wagonnetje te koppelen aan dat van een regering waarop wij niet kunnen wegen’.¹ Voor die nota hebben PS en Ecolo de pen gehanteerd. Zij willen weten of een minderheidsregering op gedoogsteun zou kunnen rekenen, of op steun van parlementsleden uit andere partijen.

Men kan bij de nota ‘coquelicot’ ‘terloops opmerken dat zij wel degelijk kan worden uitgelegd als een poging om even te testen in hoeverre de participatie een veer heeft gelaten: durven parlementsleden van de geïncasseerde partijen inderdaad standpunten innemen die radicaal ingaan tegen die van de partijen die hen een zetel in het parlement hebben bezorgd? Neen dus: de participatie staat nog als een huis, ook in Franstalig België, en bepaalt nog altijd hoe de verkozenen zich in het parlement zullen gedragen. Op 11 juni 2019 zegt ook PTB niet te willen onderhandelen: men begrijpt dat

een partij die zoveel nieuwe verkozenen in haar rangen telt, weinig ervaring heeft met coalitieafspraken en niet over de (juridische) experts beschikt om de knopen van een regeringsonderhandeling te ontwarren en de valkuilen van regeringsdeelname te vermijden, niet staat te springen om van een coalitieregering deel uit te maken. Zij weet bovendien dat de regeringpartners er op uit zijn om haar krediet te doen verliezen in de ogen van haar kiezers. PTB hoopt dan ook dat de keuze voor de oppositie haar zal toelaten om in 2024 een nog beter resultaat neer te zetten en dan deel te nemen aan de macht. Conclusie: ook PTB verwerpt de nota ‘coquelicot’, na ‘raadpleging van haar instanties en haar parlementsleden’.²

Op 11 juli startten PS en Ecolo de onderhandelingen met MR. Wellicht hebben sommige onderhandelaars van Ecolo nog (even) gedacht dat zij aan de kant zouden worden geschoven om een nieuwe paarse coalitie te kunnen vormen; maar de onderhandelingen gingen verder met drie en de beleidsverklaringen over zowel regionale als communautaire materies werden op maandag 9 september gefinaliseerd. De onderhandelingen voor de Franse Gemeenschap verliepen immers parallel, én aan dezelfde onderhandelingstafel.

HET AKKOORD

Onderzoek van de tekst die aan de onderhandelingstafel werd afgesproken, leert ons wat al of niet werd binnengehaald door de respectievelijke partijen. Sommige punten van de nota ‘coquelicot’ zijn finaal gesneuveld. Zo hadden PS en Ecolo een akkoord bereikt over de totale onverenigbaarheid van een uitvoerend mandaat op gemeentelijk vlak met dat van parlements lid. Op die manier zou het ‘decumul’ decreet van 9 december 2010, dat door Ecolo aan PS en cdH werd

opgedrongen, worden aangepast en niet langer aan sommige verkozenen (met de meeste voorkeurstemmen) toelaten om twee mandaten te combineren (regionaal parlementslid en burgemeester, schepen of OCMW-voorzitter) op voorwaarde dat zij worden vervangen omdat zij zo gezegd ‘verhinderd’ zijn. Welnu, MR is erin geslaagd om de ‘volledige decumul’ tegen te houden. Het figureert niet in het Waals regeerakkoord, en dat in tegenstelling tot het Brussels regeerakkoord waarin de coalitiepartners PS, Ecolo en Défi akkoord gingen om het principe van de ‘volledige decumul’ in 2024 goed te keuren. Overigens werd in de nota ‘coquelicot’ ook gewag gemaakt van een hervorming van de uittredingsvergoedingen van de parlementsliden én een nieuw loonplafond voor zij die cumuleren (100% in plaats van 150%). Ook dat voorstel is in de onderhandelingen met MR gesneuveld.

Ecolo is er wel in geslaagd op het vlak van het wapenbeleid de naleving van het decreet van 21 juni 2012 binnen te halen (dat decreet regelt de in-, uit- en doorvoer en overdracht van civiele wapens en defensie-gerelateerde producten); hetgeen toch enige verbazing wekt, aangezien dat decreet deels een omzetting was van een Europese richtlijn uit 2008. Daarnaast kunnen de Waalse groenen nog andere pluimen op hun hoed steken, zoals de inspanningen op het vlak van de reductie van de uitstoot van broeikasgassen (-55% in vergelijking met 1991), de verstrenging van de eisen om nieuwe woningen koolstofneutraal te maken vanaf 2027, het planten van 4.000 kilometer hagen, de beslissing om geen nieuwe wegen meer aan te leggen en fondsen voor de aanleg van fietspaden vrij te maken, en de oprichting van een Haut Conseil Stratégique die moet zorgen voor de monitoring van Waals beleid aan

de hand van ecologische, sociale en economische indicatoren (zo zou de Waalse werkgelegenheidsgraad moeten stijgen met 5% tegen 2025, van 63,7% naar 68,7%). In totaal telt het beleidsakkoord 29 hoofdstukken; 7 daarvan dragen een duidelijke ecologische stempel. De Waalse groenen hebben wel moeten slikken op het vlak van de Waalse luchthavens: er zullen inspanningen gebeuren om de levenskwaliteit van de omwonenden te verzekeren, maar die moet worden verzoend met de imperatieven van de economische ontwikkeling en de werkgelegenheid. Er komen flankerende maatregelen. Ook opvallend, er is geen sprake van een kilometerheffing, zoals die in het beleidsakkoord van de Brusselse regering is opgenomen.

Er is het voornemen om het aantal sociale woningen voor gezinnen met 12.000 te verhogen.

Van PS komen dan weer een aantal maatregelen om de sociale ongelijkheid aan te pakken. Zo is er het voornemen om het aantal sociale woningen voor gezinnen met 12.000 te verhogen (3.000 nieuwe woningen, 6.000 via sociale verhuurkantoren en 3.000 gerenoveerde woningen). En er is beslist om mensen die in aanmerking komen voor een sociale woning en al minstens twee jaar op een wachtlijst staan, een financiële tegemoetkoming aan te bieden. Er worden ook extra middelen vrijgemaakt voor gratis schoolmaaltijden en gratis openbaar vervoer voor min-25-jarigen en plus-65-jarigen. Plus dat er meer rusthuizen in aantocht zijn en dat de prijsbepaling van die rusthuizen meer transparant moet worden. MR heeft dan weer moeten inbinden wat de begroting betreft: de nieuwe Waalse regering

streeft ernaar om pas tegen 2024 haar begroting in evenwicht te hebben, daar waar de uitredende regering van MR en cdH 2019 als streefdatum had vastgelegd (hoewel er nu al een tekort is van 250 miljoen). En ook inzake 'overheidssteun voor de werkgelegenheid' heeft MR terrein moeten prijsgeven.

Vanzelfsprekend hebben de Waalse liberalen ook een paar slagen thuisgehaald. Zo is de zogenaamde 'zonnepanelenbelasting' (belasting op de aansluiting op het elektriciteitsnetwerk) uitgesteld en wordt het decreet dat de instap in het secundair onderwijs regelt, ingetrokken en aangepast. Er komt ook een forfaitaire vermindering van de grondbelasting. Daarnaast hebben de liberalen nog een paar trofeeën, met name op het vlak van het investeringsbeleid (les pôles de compétitivités), de hulp aan zelfstandigen (recht op falen, kadaster van de commerciële leegstand in de steden), steun voor zij die een opleiding volgen voor een knelpuntberoep, en privé-inbreng in de beroepsopleidingen (wat er niet op wijst dat een helder en coherent beleid ter zake er zit aan te komen).

Lectuur van de regionale en communautaire beleidsakkoorden laat zien dat met de bekommernissen van de drie partijen is rekening gehouden, en wel op een manier dat er 'een juist evenwicht is gevonden tussen economische, sociale en ecologische doelstellingen... hetgeen moet toelaten dat er opnieuw stappen vooruit kunnen worden gezet', zo horen we uit de mond van minister-president Elio Di Rupo in het Waals parlement.³

DE PORTEFEUILLES

De verdeling van de portefeuilles weerpiegelt de keuzes die in de beleidsakkoorden zijn gemaakt. Om te beginnen, treden er bijna evenveel vrouwen als mannen aan

(6 op 13). De portefeuilles zijn verdeeld volgens het systeem D'Hondt, met name 5 voor PS, 5 voor MR en 3 voor Ecolo. De verdeling over de provincies is eveneens op haast evenredige wijze gebeurd: 4 voor de provincie Luik, 3 voor Henegouwen, 4 voor Waals-Brabant, Namen en Luxemburg en 2 voor Brussel (Franse Gemeenschapsregering). Met de bevoegdheden is er niet gehusseld, maar heeft men getracht om homogene pakketten samen te stellen. In de Waalse regering gaan de bevoegdheden Werk, Sociale Actie, Opleiding en Gezondheidszorg naar Christie Morreale (PS); Huisvesting en Lokale Besturen komen in handen van Pierre-Yves Dermagne (PS); Willy Borsu (MR) wordt bevoegd voor Economie, Landbouw en Ruimtelijke Ordening, terwijl Financiën, Begroting, Luchthavens en Sport naar Jean-Luc Crucke (MR) gaan, en Ambtenarenzaken, Toerisme en Erfgoed voortaan door Valérie De Bue (MR) zullen worden beheerd; voor Céline Tellier (Ecolo), oud-voorzitter van Inter-Environment en de enige minister die tot het maatschappelijk middenveld behoort, is de portefeuille van Leefmilieu, Natuur, Dierenwelzijn en Rurale Innovatie weggelegd; haar groene collega in de Waalse regering wordt Philippe Henry, die de portefeuille van Klimaat en Mobiliteit krijgt. Elio Di Rupo (PS), ten slotte, wordt minister-president.

In de Franse Gemeenschapsregering gaan de portefeuilles die een specifieke competentie behelzen naar Caroline Désir (PS, Leerplicht), Valérie Glatigny (MR, Hoger Onderwijs, Promotie van Brussel en Sport) en Bénédicte Linard (Ecolo, Kinderwelzijn, Cultuur en Media). De knopen zullen moeten worden doorgehakt door de minister-president Pierre-Yves Jeholet (MR) en de minister van Begroting en Gelijke kansen Frédéric Daerden (PS).

HET MIDDENVELD

Onmiddellijk na de onderhandelingen toonden de onderhandelaars zich, vanzelfsprekend, tevreden over het bereikte resultaat. Taak volbracht. Maar wie zijn of haar oor te luisteren legt bij het (linkse) middenveld, hoort een meer genuanceerd geluid.

Nicolas Van Nuffel, voorzitter van de klimaatcoalitie en het hoofd van het beleidsdepartement van CNCD-11.11.11, lijkt zonder meer tevreden, maar houdt toch een slag om de arm: 'De twee beleidsverklaringen laten wel degelijk het soort ambitie inzake klimaat zien dat we gemist hebben bij eerdere gelegenheden. Dat is onder meer het resultaat van de inspanningen om de burgers te mobiliseren gedurende de laatste negen maanden... Maar pas op het moment dat de middelen worden beschikbaar gesteld – in lastige budgettaire omstandigheden – zullen we kunnen oordelen of die ambitie kan worden waargemaakt'.⁴

Ook CSC, de Waalse christelijke vakbond, oordeelt in grote lijnen positief over de akkoorden bij monde van haar secretaris-generaal Marc Becker: 'Voor de eerste keer kadert een regionale beleidsverklaring in een logica – die van de verandering – waarin we ons kunnen vinden. Maar, we zien de problemen op het terrein van de beroepsopleiding al aankomen'.⁵ Becker ziet de 'eerste tekenen van een sluipende privatisering van de sector' en vreest vooral het getouwtrek inzake bevoegdheden tussen PS (Werk) en MR (Centres de Compétence van FOREM, de Waalse tegenhanger van de VDAB).

Van de kant van FGVB, het Waalse ABVV, klinkt het zo: 'Dit regeerprogramma weerspiegelt niet de uitslag van de verkiezingen. Wallonië heeft veel linkser gestemd. Niet dat we het akkoord vreselijk slecht vinden, maar het is vaag en slap. En het kan op honderd manieren geïnterpreteerd

worden. Dat het budget in 2024 in evenwicht zal zijn, komt recht uit de koker van Merlijn De Toveraar. Inzake beleid dat voor ons van belang is, kunnen we allerminst zeggen dat er van een koersverandering sprake is.'

Hoe rood is paarsgroen? De beleidsakkoorden van het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap kunnen we niet bestempelen als een linkse synthese. Wel zijn PS, Ecolo en MR erin geslaagd om elkaar op programmatisch vlak tegemoet te komen.

DE FEDERALE REGERING

De trage gang van zaken van de federale regeringsvorming toont aan dat de onderhandelaars van de zesde staats-hervorming, die dachten dat regeringsonderhandelingen makkelijker verlopen indien federale en regionale verkiezingen samenvallen, zich hebben vergist. Nu de vorming van alle regionale regeringen is afgerond, kunnen de onderhandelingen voor een federale regering eindelijk echt van start gaan. Het werd opnieuw duidelijk dat zolang de regionale regeringen niet in het zadel zitten, de partijleiders niet bereid zijn om te bewegen op het federale vlak. Dat was ook al zo voor MR in 2014: zij ging pas echt onderhandelen met N-VA, CD&V en Open VLD nadat zij aan de kant was geschoven bij de regeringsonderhandelingen in het zuiden van het land.

Vandaag hebben PTB en cdH zichzelf buitenspel gezet bij zowel de regionale als de federale onderhandelingen. Ecolo wil wel praten, maar niet met N-VA. Daartoe is PS wel bereid zolang het niet gaat over een nieuwe staats-hervorming; iets waarover MR dan weer wel wil onderhandelen. De zes partijen die op het einde van de zomer rond de tafel werden gebracht door de informateurs, tellen in totaal 92 zetels.

Dat is voldoende om een (gewone) meerderheid te vormen, maar onvoldoende om een nieuwe staats hervorming te stemmen. We kunnen in dat verband opmerken dat de twee Franstalige partijen, met respectievelijk 20 (PS) en 14 (MR) zetels, samen in de Kamer over 34 zetels (van de 61 Franstalige zetels) beschikken, en dus een meerderheid aan Franstalige kant vormen. Niet dat we de impact daarvan moeten overschatten, maar een dergelijke meerderheid verschaft natuurlijk wel een zekere legitimiteit.

MR, die al samen met N-VA heeft geregeerd, wil dat misschien nog wel eens proberen, al moet zij er natuurlijk mee rekening houden dat Bart De Wever het schip opnieuw laat stranden als hem dat electoraal goed uitkomt (daarmee zou worden aangetoond dat Bart De Wever en niet Charles Michel de kamikazepiloot was, al hebben alle partijen stemmen verloren met dat soort spelletjes). Ook PS zou onderhandelingen met N-VA een kans kunnen geven. Zij zou zich dan in een spaagaat bevinden tussen centrumlinks beleid in Brussel en Wallonië, en centrumrechts beleid op het federale vlak; de militanten zouden daar misschien nog mee kunnen leven, maar voor de parlementsleden en kabinetsleden zou dat een harde dobber worden, aangezien van hen een minimale vorm van solidariteit met de federale regeringspartners mag worden verwacht. De Franstalige partijen onderhandelen natuurlijk liever niet met N-VA, maar anderzijds hebben zij zich intussen verzoend met het bestaan van een partij met dewelke zij slechts weinig waarden deelt, die radicaal andere opvattingen koestert, anders functioneert en een ander referentiekader hanteert. Met andere woorden, de onverzoenlijke taal van de campagne ligt achter ons en onderhandelingen zijn niet langer onmogelijk. Paul Magnette, die de enige kandidaat is om Elio Di Rupo

op te volgen als PS-voorzitter, zou zelfs zijn handen niet moeten vuil maken en de schande van onderhandelingen met de nationaal-populisten niet moeten ondergaan als hij Waalse oud-minister van Economie, Jean-Claude Marcourt, het veld instuurt.

Vertaling: Jan Vermeersch

NOTEN

- 1 Prevot Maxime, 'Lettre aux militants cdH', communiqué 12 juli 2019, <http://www.lecdh.be/article/lettre-aux-militants-cdh>.
- 2 Le Paige Charlie, 'PS et Ecolo vont négocier avec le MR: à qui la faute?', 11/07/2019, https://www.ptb.be/ps_et_ecolo_vont_n_gocier_avec_le_mr_qui_la_faute.
- 3 Di Rupo Elio, 'Lecture de la déclaration de politique régionale', Waals Parlement, 13/09/2019, http://nautilus.parlement-wallon.be/Archives/2019_2020/CRA/cra2.pdf.
- 4 Toussaint Gilles, 'Cent jours pour bâtir un 'green new deal' belge!', La Libre Belgique, 14/09/2019.
- 5 Deffet Eric, 'Le Forem a besoin d'une révolution copernicienne', Le Soir, 20/09/2019.